

anammars den.” (St. Alphonsus Liguori, *Dignities and duties of the priest*, s.9 [1927]). Det här lade grunden för avlatshandeln. Johan Tetzel fick 1517 i uppgift att öka Roms intäkter genom att sälja förlåtelse för människors och döda släktingars synder (för att minska tiden i skärselden). Han lovade att bara man betalade tillräckligt så kunde man få förlåtelse för alla synder. Hans slogan var ”När myntet uti kistan klingar, sig själen ur skärselden svingar.” Martin Luther satte sig upp mot denna irrlära och undervisade sina församlingsmedlemmar att deras pengar inte kunde befria dem från synden (Apg. 8:20). I protest mot detta skrev Martin Luther 95 teser och spikade upp dem på slottskyrkoporten i Wittenberg den 31 oktober 1517. Detta blev början på reformationen. Gutenbergs tryckpress möjliggjorde masstryckning av Luthers teser, som spreds över hela Europa som en löpeld. Rättfärdighet av nåd allena, genom tro allena blev några av reformationens slagord. 1520 blev Luther bannlyst av påven och dömd som kättare. Men det som satt skräck i kungar och kejsare berörde inte Martin Luther. Han hade funnit frihet och frid i Jesus Kristus och hans rättfärdighet. Inga stormar i världen kunde vältra honom från den klippan han nu stod på. Hans övertygelse grundade sig på Guds ord.

Är reformationen slut?

Snart har 500 år gått sedan reformationens början. Mycket har hänt sedan dess. 1999 skrev lutheraner och katoliker på en gemensam deklaration om rättfärdiggörelse genom tro. Många inflytelserika röster höjs nu som hävdar att tiden läker alla sår och att ”Reformationen är en viktig men avslutad del av kyrkohistorien”. Andra menar att frågan inte på långa vägar är löst. Dokumentet innehåller en hel del reservationer och reflekterar inte en förändring inom katolska kyrkan. Avlaten, bikten, rollen av goda gärningar i förlåtelse för synd utgör fortfarande en del av katolska kyrkans lära. ”Det handlar om mer än en enstaka läroformulering; det handlar om ett sammanhängande system av övertygelser. Läran om avlaten bygger ju på läran att Kyrkan som institution förfogar över nåd att dela ut.” säger författaren Stefan Gustavsson, som menar att reformationen inte är över (*Dagen*, 2016-10-28). I en tid när vi uppmanas att lägga lärorna åt sidan behövs en tydlig röst om att endast Jesus kan frälsa. Fortfarande behövs budskapet om frälsning genom nåd allena!

Nåden allena!

2016 besöker påven Sverige för att, paradoxalt nog, uppmärksamma 500-årsjubileet av reformationen. Reformationen var en protest mot påvedömet, dess läror och maktmissbruk. Den teologiska debatt som följde gick så långt att det blev blodsutgjutelse och krig. Idag firar protestanter och katoliker händelsen tillsammans. Vad har hänt? Har Rom förändrats? Har protestanterna ångrat sig? Var reformationen ett misstag eller slog Luther huvudet på spiken? Vad säger Bibeln om dessa ämnen?

Vem var Martin Luther?

Martin Luther växte upp i ett fattigt och strikt, katolskt hem i Sachsen i Tyskland i slutet på 1400-talet. Hans far hoppades på att sonen skulle bli jurist. Martin började sina studier i Erfurt 1501. Under sina studier hade han hittat en latinsk Bibel som han ivrigt läste under all sin lediga tid. Det här fick honom att känna sin syndfullhet som aldrig tidigare och han hade en djup längtan om att bli rättfärdig.

En dag 1505 reste han genom landsbygden när han överraskades av ett åskväder. När blixtna slog ned runtomkring honom tänkte Luther att hans sista tid hade kommit och han avlade ett löfte: ”Hjälp mig sankta Anna! Jag ska bli munk!” Luther överlevde och beslutade sig, till sin fars stora bestörtning, för att gå i kloster. Han anslöt sig till Augustinorden och blev en mycket hängiven munk. Han skrev senare: ”Jag var verkligen en from munk och jag iakttog ordensreglerna strängare än jag kan beskriva. Om en munk någonsin kunnat komma till himmelen med hjälp av munkgärningar, så skulle jag utan tvivel varit berättigad till det. Hade jag fortsatt på detta sätt mycket längre till, skulle jag säkert ha plågat mig till döds.” (D'Aubigné, *History of the Reformation in the 16th Century*, band 2, kap. 3) Han sov ute i snön, iakttog stränga fastor, piskade sig själv m.m. för att försöka stävja köttets syndfulla begär. Men han fick ingen frid.

Besöket i Rom

Omkring år 1512 genomförde Luther en pilgrimsresa till Rom i ett försök att hitta samvetsfrid. Han hade stora förväntningar inför resan. Men när han väl kom dit blev han djupt besviken på den omoral han upptäckte bland många av de kyrkliga ledarna. Påven hade utlovat avlat för den som kröp upp på sina knän för "Pilatustrappan" (som påstods ha varit den som Jesus gick ned för då han lämnade den romerska rättssalen). På något mirakulöst sätt hade den transporterats från Jerusalem till Rom. En dag kröp Luther vördnadsfullt upp för denna trappa på sina knän, när plötsligt en inre röst tycktes tala till honom med åskans stämma: "Den rättfärdige ska leva genom tro" (Rom. 1:17). Han reste sig upp. Skamsen och skräckslagen skyndade han sig bort ifrån platsen. Detta skriftställe förlorade aldrig sin kraft i hans sinne. Från den stunden såg han klarare än någonsin tidigare vilken villfarelse det var att lita på mänskliga gärningar för att vinna frälsning. Han insåg hur nödvändigt det alltid är att tro på Kristi förtjänst. Hans ögon hade öppnats. Han skrev senare: "Trots att jag var en helig och felfri munk så var mitt samvete trots allt stor ångest och vånda. Jag kunde inte uthärda dessa ord "Guds rättfärdighet." Jag hade ingen kärlek till den helige och rättvise Guden som straffar syndare. Jag fylldes av en hemlig ilska mot honom: Jag hatade honom... Men när jag, genom Guds Ande, förstod dessa ord – när jag lärde mig hur syndarens rättfärdiggörelse kommer från vår Herres fria nåd genom tro... så kände jag mig pånyttfödd som en ny människa. Jag gick in genom den öppna dörren till själva Guds paradiset. Hädanefter såg jag också på den Heliga Skrift med nya ögon. Jag läste noga igenom Bibeln – Jag samlade ihop ett stort antal texter som lärde mig om hur Guds verkar. Tidigare hade jag avskytt dessa ord av hela mitt hjärta. Men från den stunden började jag värdesätta orden "Guds rättfärdighet" och älska dem som de vackraste och mest trösterika orden i Bibeln. I sanning blev dessa ord från S:t Paulus den sanna porten till Paradiset." (D'Aubigné, band 2, kap. 6)

Rättfärdighet genom tro

Bibeln lär att vi omöjligt kan bli förklarade rättfärdiga genom våra egna goda gärningar, oavsett om de inspirerats av Guds Ande eller inte. "Ty ingen människa förklaras rättfärdig inför honom genom laggärningar. ... Vi

hävdar att människan förklaras rättfärdig genom tro, utan _____." (Rom. 3:20, 28) "Ty av _____ är ni frälsta genom tron, inte av er själva, Guds gåva är det, inte på grund av gärningar, för att ingen skall berömma sig." (Ef. 2:8-9) Genom tron tar vi emot Guds nåd, men tron är inte vår Frälsare. Den ger ingen fördel. Tron är den hand med vilken vi griper tag i Kristus och tillägnar oss hans förtjänst, botemedlet mot synd. Bibeln säger: "Vi är alla orena, alla våra rättfärdiga gärningar är som en smutsig klädsel." (Jes. 64:6) Hur ska vi då kunna bli räddade? Paulus svarar på frågan: "Det som var omöjligt för lagen [dvs. göra oss rättfärdiga], svag som den var genom den köttsliga naturen, det gjorde Gud genom att sända sin egen Son som syndoffer, till det yttre lik en syndig människa. I hans kropp fördömde Gud synden." (Rom. 8:3) Jesus bar mänsklighetens synder i sin kropp och betalade straffet själv. Om Kristus sägs det: "Han var genomborrad för våra överträdelsers skull, slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade." (Jes. 53:5). I stället för att förlita sig på sina egna gärningar så måste vi endast ta emot Jesus rättfärdighet som en fri gåva (Joh. 1:12, 3:16, Ords. 23:26, Upp. 3:20). När vi tar emot den fria gåvan tillräknas Jesus fullkomliga rättfärdighet oss och vi står inför Guds tron som om vi aldrig hade syndat. Martin upptäckte också att vi kan få denna fria gåva endast genom att gå till Jesus själv och be om det, inte genom kyrkan, någon präst eller något helgon: "Ty Gud är en, och en är medlare mellan Gud och människor, en människa, Kristus Jesus" (1 Tim. 2:5). Vilken befrielse! Vilken kärlek!

Konflikt med Rom

Trots att Martins nya upptäckt gett honom frid i själen så placerade den honom på kollisionkurs med Rom. Den katolska kyrkan lär: "Läsning ur den heliga Skrift, tidegården och Fader vår, varje uppriktig gudstjänsthandling eller fromhetsgärning återupplivar omvändelsens och botens ande och medverkar till våra synders förlåtelse." (Katolska kyrkans katekes, 1437) De menar också att kyrkans präster har makt att förlåta synder: "Gud själv är skyldig att rätta sig efter sina prästers dom och antingen inte förlåta eller förlåta allt efter som de antingen vägrar eller skänker syndaförlåtelse. ... Prästens uttalande kommer först och Gud